

Български туристически съюз
ЦЕНТРАЛЕН СЪВЕТ

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТ

Година XV.

Юний — 1923.

Книга 10.

ПРИДВ. ПЕЧ.

РОДОПИТЕ ПРИ С. КАРАМУШ

фот. Г. Трайчев

Врачански балкан

фот. Н. Кржстенияков

НА ВОЛА

от Зл. Чолакова

Не зная, какво чувствуват благочестивите грешници, когато им се усмихне щастието и те потеглят на поклонение за Божи гроб. Но зная, какво значи за тях да пренебрегнеш всички земни неудобства и да литнеш с крилете на духа си към лобното място. Там, дето сетнята благословия и молба е отправил Той към отца си за изкупление на нещастния човешки род...

Тренжт бжрза да измине задуха в тунелите. Прелита над Искжра. По-скоро, по-скоро там, при свещената сянка. „Жив е той, жив е! Жив е той, жив е!“ — напеват колелата. Не мога да си представя тая легендарна смърт, освен с думите на самия Ботев. Откъслечно си повтарям стихове. И ми се струва, че виждам — „Балканжт да пее хайдушка песен... Денем му сянка пази орлица... Вжлжт му ближе лютата рана...“

Неизбежните разпри между студентите за Ботева направиха да стигнем Враца с влак украсен с цветя, зеленина и капки кръв. Посрещнаха ни гражданите тържествено. Приготвили сж арка. Произнасят ни речи с патос и ржкоплескания.

Враца е обикновен провинциален град и затова прави още по-малко впечатление на очарованите от образа на Ботева гости. Местността наоколо, обаче, възнаграждава по-щедро. Там, направо, е Вратцата: отвесни, величествени зжбери. По-наляво е червеникавата скала на водопада Скакля, а зад нея — Вола.

Утре в зори татжк някжде ще пжплим с пот на челото, за да се поклоним.

Ето и паметника, в средата на най-обширния

градски площад. Над главите на струпаното множество гости тук лжщи бронзова фигура в палячовска фехтовална поза, с тжнка сабя. Нито приликата, нито поне осанката на Ботевско величие не е спасено. И ако не е идеята, която е движила гражданите, тоя паметник би приличал на подигравка. На четири железни кола наоколо сж набучени бронзови глави на убити четници.

Казват: винаги на днешния ден, 2 юний, вали. Днес не вали.

В 5 часа сутринта музиката пробуди несжбудилите се. Рогове затржбиха. Проточи се шествие, изпровождано от натрупани по вратните любопитни врачанки.

От най-разнообразен свят се сжстоят поклонниците, начело с музика. Студенти и ученици, туристи и военни, пжлни жени на преклонна вжзраст и мжршави, мургави циганчета. И всичко това лази, катери се, напредва нагоре „при Ботев“. Така заявяват поклонниците.

Пжтя минава край Скакля. Урвата е отвесна, едва личи издатина да се положи крак. Вжпреки това музиката свири и бжрза; ехото ѝ отпява. Другите, да не паднат по-долу, правят усилия за да я настигнат.

При Скакля току речи не спират. А водопада заслужава да се види и при по-спокойно време.

Отдолу изглеждаше такжв далечен, розов, като блян. На равно с него, гледката се изменя. Надолу не поглеждай! Погледжт потжва сред омарата в полето. Увиснахме над пропастта. Една

неловка крачка и с бжрзина на котва ще полетиш надолу към синкавата далечина...

Скакля ни хвжрляше плжтна сянка. Бисерен пращец ни милваше. Кичори здравец кичат окжр- вавената гржд на водопада.

Тжй живо се пробужда в душата спомена за хайдутина пред зора на окжрвавената Скакля, пред още димящите струи кржв по скалистата й снага! Орли се вият три минарета високо и сякаш чакат нечия сетня вжздишка. Природата свила вече своя венец от храсти на челото на Скакля. На прибуленото с облаци чело би могло смело да се напише: „Жив е той, жив е там на Балкана!“ Още много вжрхове прекрачихме, освен Скакля. Много гледки видехме, ала ни една нямаше величието на водопада.

Музиката, немощна вече да сгрупира заморените, насядали по тревата, ги отминаваше.

Два часа преди пладне и последните мжченици приближаваха лобното място. Но за голям ужас на всички, предстоеше ново изпитание. За да се достигне Ботев, трябва да се изкачи нова, почтенна височина, сжщинския Вол. Целият вржх, подобно купа, е от камжни, като Черни вржх от южната страна.

Малцина се решават, след толкова пжт, на нов подвиг. Достатчно е, че сж жжрнали двата стжлба горе на вжрха.

Под вжрха има изобилно вода. От нея е пила четата, преди да се разпилее. Тук се настаняват и поклонниците.

Никому не идва на ум, че по тоя баир, по който се боят сега да се изкачат, някога сж тичали... Погната, като облак врабци, е бягала нагоре четата, изтржпнала от смжртен ужас. И сам Ботев, сжзнаващ какво му предстои, с горчиви мисли е тичал нагоре, за да умре там, поне юнашки...

При извора се люлее хоро. Горе служат панихида. Ученици скубят здравец между камжните, за венец.

След панихидата, изкачилите се на вжрха

плжпнаха надолу. Сжс шум, суетня и груби шеги, както бива на сбор. Ни сянка от мисжл, че тук е светиня. Че тук, ако не е умрял, поне е стжпал в последните минути от живота си оня, чийто дух напомня по величие Балкана. Гнева — молния, любовта му — тя е равна на Христовата. Само тялото му го приближава до човеците.

Лобното място скоро утихна.

Гледах на север Веслец, Милин камжк. Изглеждаха ми като замржзнали вжлни, с цвета на морето денем. Невидимите пжтеки на украсените с ореол образи откривах с сжрцето си. Те идеха, очакваха, че Враца ще им разтвори обятията си. А после, след сжобщението, че благодарумните предпочитат да се спотаят... настжпя разочарование, ужас пред башибозуците. Тржпнеши сж очаквали да стане онова, за което най-малко сж мислили в хладните механи на равна Ромжния. Там ще се е мяркала Голгота...

Наистина, каква прилика с Голгота има тоя вржх Вола! — Каменист, пустинен, оголен, самотен. Пареше, нагорешен от слжнцето, намржщено, непомрачено ни с едно облаче. Околните вжрхове сж по-малко пустинни, но сж печални, сякаш изпасани, тук-таме обрасли с джрвета. Загжнато в сиво, полето допжлняше тягостното настроение, което навяват тия пламнали от слжнце вжрхове, сред огненото дихание на вжздуха, спрял неподвижно.

Нямаше кой да ми посочи де е склопил очи Ботев. Мястото, дето е паднал, и до ден днешен определят другарите му, обаче напусто. Показанията им не се сжждат. Скалата мжлчеше, не разказваше нищо по това, а навярно е видела много... В мжлчанието си тая канара напомня сив истукан, който знае и мжлчи... който таи скжпи спомени, заветни думи и мжлчи... Може би се бои от поругание...

В тишината, стори ми се, бих дозела шепот на криле, бих дочула хайдушката песен на Балкана... ако не пречеа песните долу.

Народжт се радваше на свободата си и се веселеше.

ИЗ РОДОПИТЕ

Родопите представляват една планинска верига, която по своята форма и протежение е бележита не само измежду планините в Бжлгария, но и измежду планините на целия Балкански полуостров. Те сж едно продължение на Рилската планинска верига, и заедно с нея образуват Рило-Родопския масив, който почва от Струма и в югоизточна посока свжршва в долното течение на р. Марица, като постепенно се губи в хжлмодолия.

Целия Родопски масив представлява обширен ла-

биринт в който, попадне ли човек не би се оправил тжй лесно. Родопите сж кржстосани от една гжста водна мрежа, която джлбоко врезва и неправилно нажсва повржхността й на края. Тази водна мрежа крепи влагата и поджржа буйната растителност с която сж покрити недрата й. В по-голямата си част те сж залесени от иглолистни джрвета, бук, джб и храсти, но край тях и из тях има буйни ливади и сочни пазбища. В хармония с тях на места се издигат голи канари, на други отвесни скалисти брегове, на

Персенк

трети стръмни склонове, от разна боя и състав, които вместо да намалят красотата им внасят нови елементи за увеличението ѝ.

В тях има много места, за които всякой, който е обиколил Рила, Пирин и Балкана, би казал, че по величественост, хубост и красота не им отстъпва. Искаме ли да добием по-ясна представа за тази планинска верига, трябва да се изкачим на някоя нейна висока точка, от дето тя цяла ще се открие пред нас с всички свои разклонения, с всички свои високи върхове и дълбоко врезани долини. Но това е почти невъзможно, защото тя е обширна: на който и от най-високите ѝ върхове да се покачим, само една част ще можем да видим добре, а останалата част ще ни се представи нещо като силует.

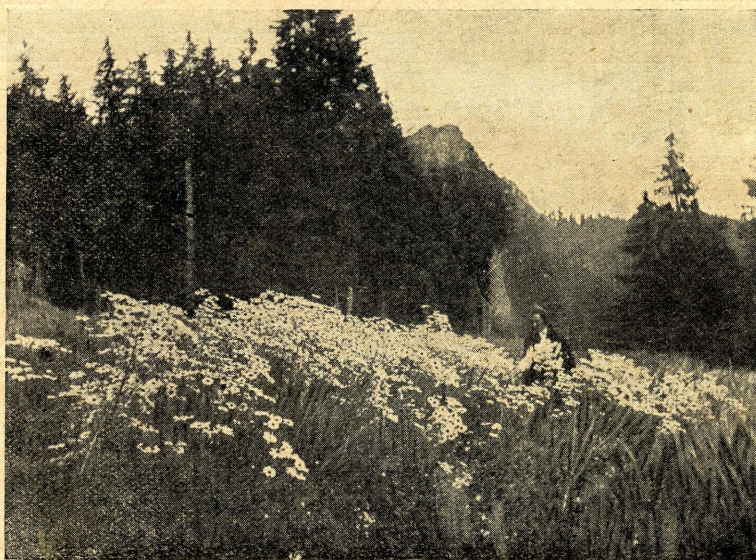
Напускаме горещите пловдивски полета и се отправяме през с. Марково под варовиковия Калоянов връх към стръмния склон на Юрук алан (1200 м.). След два часа пътуване стигаме до Белочерковското плато, дето се намира малкият манастир Бяла Черква. Не далеч от манастиря, от височината, се открива чудна панорама. Макар окото да не може да обхване целия Родопски лабиринт, все пак една голяма част от него може да се види. На запад, там от дето слънцето праща вече последните си лъчи, за да се яви на другия ден отново на изток, се очертават на хоризонта редица върхове, зъбери и чуки, които се низят един подир друг: Белмекен (2637 м.) зад него високият Мусала (2937 м.), Сюткя (2183 м.), Баташки Карлжк (2073 м.), Караманджа (1884 м.), Чилтепе (2001 м.), Ени хоп Боба (1801 м.) и още много други, които се пригонват сж своите връстни братя.

Близу пред нас на югозапад се издигат риолитовите Мждър тепе (1963 м.), Пилаф тепе (1761 м.), и Персенк (2074 м.), които затулят значително високите върхове на западните Родопи.

На изток, не далеч се издига над Бачковския манастир и с. Бачково Червената стена (1555 м.), която образува хубав червен фон на близкия до нас Черен връх и връх Боба. Отпреде ми, към юг, зее дълбоко врязаната младотерциерна сладководна долина, в която сж разположени селата: Хвой, Павелско и Ситово, и зад която се издигат редица по-ниски върхове, между които се намират по-големи и по-малки плата сжс гиздави родопски селища.

Ние прекосваме на длъж и шир белочерковското плато и стигаме на тжй наречената „Малката пряспа.“ Целото плато е заето от гнайс, изпремрежен с многобройни кварцови жили от разна дебелина и посока. Гнайса стига на север чак до с. Бойково, Еникой, Ново село и Яворово, като слиза на места до полето, а на други допира до серпентиновите скали, които се простират в вид на широка ивица и заемат заоблените хълмове около с. Фердинандово, Сотир, Марково, Куклен, и Черния връх. Гребена, който слиза от него към Чепеларската река между селата Шейтаново и Наречен, е сжщо тжй от гнайсов състав.

Всеки, който отиде на Бяла черква не може да не навести Баш-мандра, която отдалеч с хубавата едра борова гора, красивите полянки, своеобразните походни казани и дупки лразни любопитството. Тази местност, продължение на белочерковското

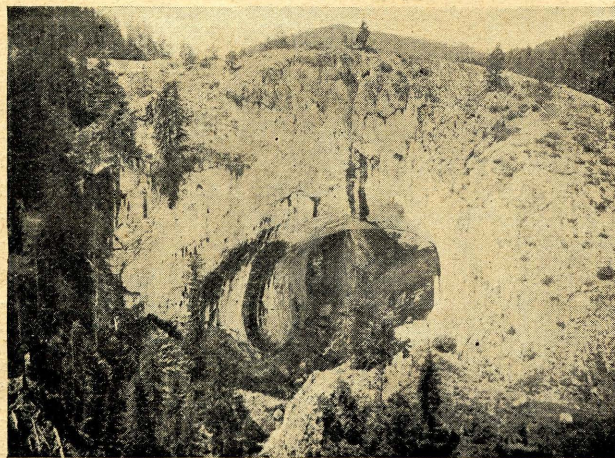
Маргаритки при Персенк

плато към с. Ситово, е на един, един и половина час далеч от манастиря. Ние стоим дълго време тук и се удивляваме на всичко, що око може да види. Общият изглед на тая местност красноречиво говори, какво е вършила и върши още и днес водата.

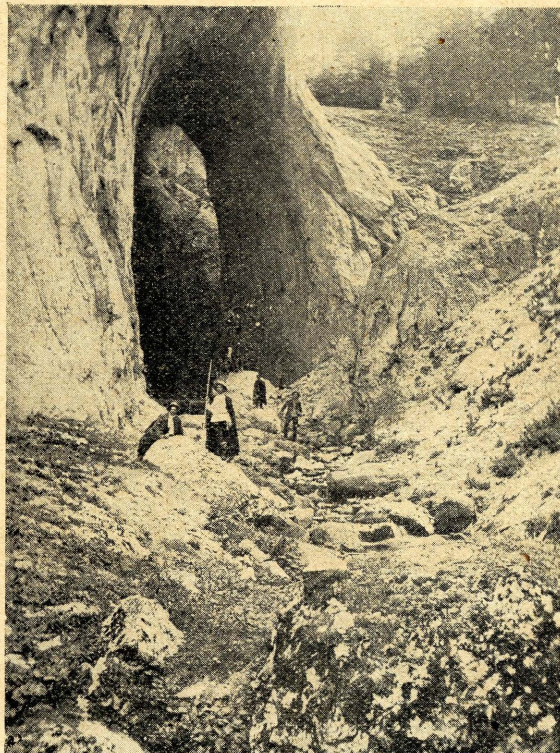
Южната половина е равна и покрита с едра борова гора, а северната представлява хлътнала от запад към изток котловина, прошарена тук таме с малки и по-едри букови дървета, та се образуват в нея чудни кътчета и полянки. В най-ниските им места зигзаковидно се срещат скалите на гнайсовия и жрнесто воровиковия масиви. Първият иде от към север, а втория от към юг. През котловината протичат две малки поточе, които взимат водите си от високите отдели на котловината, дето се вижда, че почвата на много места е мочурлива. Едното от тях — западното, доста кривулича, образува тесно дълбоко долче, насочено към юг, и дели котловината на две половини: източна и западна. Водата, която слиза по него, отива в гористия склон и се губи в една пещера. Източното поточе, не по-голямо от първото, също тъй кривулича и слиза почти до най-източния край на котловината, пада в един много дълбок въртоп, заобиколен от всички страни с величествени борове. Водите от западния и северния склон на башмандренската гора, заедно с тия на западния и северо-западния склон на ситовския връх, се вливат в западната част на котловината в един доста дълбок въртоп. На север от този въртоп се намира друг един, който лете е сух. Такива сухи въртопи има още два, които са по-големи и по-дълбоки; единия се намира между споменатия и пещерата, а втория на изток, към края на боровата гора.

Бързаме за с. Орехово, из страшните и урвисти пътеки, изровени от дждовете. Това, разбира се, не ни пречи да наблюдаваме всичко, което е от значение за един любител на природата. В Орехово останахме да поощуваме и на сутринта продължихме.

Приятно родопско утро!

Ер-кюприя

Ер-кюприя

Ние посещаваме този ден водопада, който се намира на запад от селото в местността Дупките. Водите със силен плясък падат в една зинала пещера и там буйно се пенят... След това се изкачваме по една пътека, към Челешката пещера.

Челешката пещера, ако някой не я знае точно де е, мъчно може да я намери поради характера на терена и положението на отвора й към земната повърхност. Тя се съобщава с външния свят само през един отвор, през който трудно могат двама души да слезат в нея; при това не се слиза направо, а трябва да се скокне. Пещерята още в началото си се разделя на две части: югоизточна стржмна и северо-западна. Изведнаж ни обхваща влага, вода капе от тавана й и цялата пещера — таван и под — са нахлупени и покрити с хубави и красиви сталактити и сталагмити, които осветени с факлите от борина изглеждат като щещински полюлеи.

В пещерата може да се отиде доста на далече, но голямата влага пречи на това. По пода на пещерата се срещат кости, покрити вече с CaCO_3 . Разправят за тях, че са останки от време на потурчането на рупчанския край, като прадедите на сегашните родопчани се били скрили в тая пещера, за да не бъдат потурчени, но били подло издадени и намерили тук смъртта си като били задушени от дима на запалената пред входа слама.

Напускаме пещерата и без път през поляните и вековните елови гори скоро стигаме на връх Пер-

сенк от дето разглеждаме още един път по-голямата част от родопския лабиринт. Върхът е зает от сиво червена скала, която по състав и характер е в пълен контраст с състава на пещерите — тя е еруптивна, изляла се е из земните недра и се нарича риолит.

Наоколо всичко е в гора, прошарена с малки полянки, изпжстрени с хиляди маргаритки, които опасват като венец издигащите се в небесното безмжлвие сиво-червени жбери на красивия Персенк. С тжга напускаме този каменист остров всред вечно зелените елови гори и се спускаме по-надолу по залесения южен склон на Персенк. На много места личат оборени клади и трупове на стара гора, останки от големи родопски пожари.

Слизаме до леглото на реката, която свлича водите си от жм Персенк и си е проправила път на границата между риолита на Персенк и жрнестия воровик. Под джкорезниците реката среща една ивица от варовик, и вместо да тече през него

тя с течение на времето го е пробила и по този начин сж се образували чудни природни мостове — Еркюприя. Тук любителя на природните красоти не може да не се очудва на тази природна архитектура. Тези мостове са два, не далеч един от друг. Пжрвият е по-голям от втория. Отворжт му е по-вече от 20 м. висок и около 8—10 м. широк. От долу той е огладен, образува един полукржг с малки и големи дупки обжрнати в жилища от многобройните птички. Те хвжрчат тук наоколо необезпокоявани от никого и техните звжнливи утрешни песни се сливат с шума на потока.

Вторият мост отстои на 30—40 м. от пжрвия. Той е по-малжк, отворжт му е по-нисжк и вжтре е тжмно. Малката рекичка като излиза от пжрвия мост се влива в това подземие и тече за малко като подземна река, за да излезе пак на открито на отвждния край. Бреговете са обрасли с буйна растителност, която допълва красотата на този бележит родопски жкт.

Н. Ник.

СТАРА-ПЛАНИНА И РОДОПИ В АНТИЧНАТА МИТОЛОГИЯ

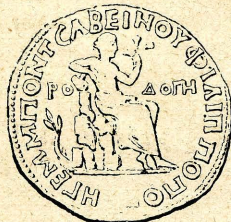
от Д. Дечев

Древните гжрци са се спуснали вероятно кжде 2,000 г. пр. Хр. от север в своите исторически земи, като са минали през западната половина на Балкански полуостров. Така при това спущане те са нямали вжжможност да се запознаят с Родопите и Стара-планина — двете най-големи планини в източната половина на Балкански п-ов, която преди това е била вече гжсто населена от древните траки. Едва в VIII и VII век пр. Хр. елините са могли да добият известна смжтна представа за Стара-планина и Родопи чрез посредничеството на самите траки, тжй като в това време са колонизирали бреговете на Черно и Бяло море и са влезли в тжрговски вржзки с крайбрежното тракийско население, което е познавало и планините вжв вжтрешността на своята собствена земя. Интерес а жм тракийските земи се е особено засилил в Атина след персийските войни (от 478 г. насам), когато тя се е стремяла да подджржа племенната разпокжсаност у древните траки, за да запази своите колонии по техните брегове. И затова гжрцките историци от V век пр. Хр., каквито са Херодот и Тукидид, са познавали вече доста добре тия две планини. Стара-планина се назовава у тях с името Х а й м о с (от тук названието на най-източната и част Емине-Балкан), а Родопи — с името Р о д о п е.

Наскоро след това, именно в IV век пр. Хр., когато завоюванията на Филипа II и Александра Велики са направили и вжтрешността на Тракия достпна за гжрцкия елемент, тия две планини

са почнали да придобиват значение и в гжрцката митология и в свжрзаната с нея поезия. Така древна Тракия е влязла в сферата на елинистическото културно влияние, което с течение на времето е пуснало тамо доста джлбоки корени. В това отношение не е станала никаква сжществена промяна, когато древните траки в I век пр. Хр. и сл. Хр. са били завладяни от римляните, тжй като последните отдавна вече са били вжзприели гжрцката култура. Така може да се обясни, че тепжрва в III век пр. Хр. древните елини са превжрнали Хаймос (в латинизирувана форма Х е м у с) в син на Борея, с други думи на Бога, който представя силата на северния вятжр, и на нимфата Орейтия, която олицетворява разбиващата се в планинския бряг морска вжлна. И това е било сжвсем естествено, тжй като гжрците са си мислили, че студения северен вятжр долитал в техните земи и острови от Стара-планина, в чиято най-източна издатина се разбиват черноморските вжлни. В сжщото това време гжрците са превжрнали и Родопе в джщеря на речния бог Стримон, който олицетворява сегашната река Струма. А тжй като Марица тече в равнината между Хемус и Родопе (Средна-Гора е била схващана от древните като част от Стара-планина), то гжрците лесно са могли да свжржат двете планини в брак, от който бил произлезжл речния бог Хеброс, олицетворението на днешна Марица. Но юнашката напетост на Балкана и дивната хубост на Родопите е могла да стане причина да бждат оподобени тия две планини на Зевса и

Хера, които според гръцката митология били не само брат и сестра, но сжщо сжпруг и сжпруга. И действително един гръцки писател от I век сл. Хр. (тжй наречения Псевдоплутарх) ни предава вероятно по разказ на александрийския поет от III век пр. Хр. Евфорион следното предание за Хемус и Родопе: „Един брат и една сестра, които така били наричани, се обичали твжрде нежно. Хемус давал името Хера на сестра си, която от своя страна го наричала Зевс. Боговете, разгневени от надменността им, ги превжрнали в две планини, които получили имената им“. Сжщото това предание се спомена и от римския поет Овдий (43 г. пр. Хр. — 18 г. сл. Хр.). Вжв всеки случай представата за Хемус като бог-момжк и за Родопе като мома-богиня е намерила свой израз и в монетите на древна Тракия. Така вжрху opakото на една монета от Nicopolis ad Istrum (сера Никюп на Ро-

сица), която принадлежи кжм епохата на римския император Септимий Север и неговата сжпруга Юлия Домна (193—211 г. сл. Хр.), Хемус е изобразен като момжк полугод, с мантия вжрху бедрата, с високи обувки на нозе, който джржи в лявата си ржка едно копие и издига десницата си над главата, като при това е застанал на скала и до лявата му ржка е представено едно джрво, под което стои мечка. Напротив вжрху opakото на една Пловдивска монета от времето на император Антонина (138—161 г. сл. Хр.) Родопе е изобразена като жена, облежната на една скала, зад която се издига едно джрво, и то както джржи в лявата си ржка едно клонче (може би от растението *Haberlea Rhodopensis*) с три цветчета. Заслужава да се отбележи, че у древните Хемус е минавал сжщо и за някогашен тракийски цар. Това поличава между другото и от разказа на един гръцки автор от V век сл. Хр. (Хесихий Милетски), че Хемус се опитал да превземе Византий (дн. Цариград), но бил убит от Бизас, митичният основател на тоя град, и то в двубой, който се завжрзал на наречената по името на убития планина.

Гръцките и римските историци ни предават, че планините Хемус и Родопе били поселени от извжнредно воинствени тракийски племена. Затова

никак не е странно, гдето гръцките митолози са сметнали тия две планини за родина и любимо място на Ареса, бога на войната, както това става ясно и от поета Клавдиана (II век сл. Хр.). Но Родопе е придобила в античната митология много по-голяма значение, отколкото Хемус. В Родопе, както са вярвали древните траки, е живеял бог Резос, когото гръцкият епос (Омир) и гръцката трагедия (Еврипид) са понижили в простосмжртен юнак. Тракийското предание за тоя бог ни предава гръцкият автор от II век сл. Хр., Филострат, по следния начин: „Резос се бил отдал в Родопите на коневждство, занимане с оржжие и ходене на лов; при олтара му тамо дохождали глигани и други планински животни и се оставяли да бждат принасяни в жертва, без да бждат вжрзвани; той отблжсвал и чумата от областта на своето светилище“. Без сжмнение, Резос е едно от имената на тракийския бог-покровител, когото древните траки са поднасяли оброчни плочки с изображение на конник, каквито са дошли до нас в извжнредно голям брой. Но Родопе, според вярванията на траките, е била сжщо обитавана и от бога Диониса, който олицетворява у траките стремежа на човека да се приобщи с бога. Впрочем, както знаем от римските писатели Светоний (II век сл. Хр.) и Макробий (IV в. сл. Хр.) в северните склонове на тая планина се е намирало едно от най-старите му светилища и прорицалища. Освен това, Родопе е била сжщо любимата планина на митическия тракийски певец Орфей, чиито вжлшебни звукове са действували не само вжрху хората, но и вжрху дивите жверове. Затова вжрху монети на гр. Пловдив от времето на римския император Гета (209—212 г. сл. Хр.) Орфей е представен, както свири на лира и около него са се сжбрали разни жверове и птици, които искат да се насладят от неговата музика. Изобщо Орфей, който олицетворява вжлшебната сила на поезията и музиката, е в сжстояние да затрогне сжс своята песен и неодошвената природа. И наистина, когато прозвучат струните на неговата лира, реките престават да текат, като се унисат в неговата песен, а джрветата и горите се изтржгват от земята, за да го последват и да вкусат сладостта на неговата музика. И затова, когато Орфей бива сполетян от нещастieto да загуби веднага след сватбата своята любима невеста Евридика, за която той се спуща дори в Ада, за да склони долните богове да му я повжрнат в горния свят, както римския поет Овдий разказва, почват заедно с него да тжжат и ронят сжлзи и самите вжрхове на планината Родопи.

И тжй античните хора са долавяли китната хубост и сжйното величие на Стара-планина и Родопи и са изразили своите чувства спрямо тях, по един трогателен начин, като са ги превжрнали в богове и в обиталища на богове.

П Л А Н И Н И

От Б. Цветкович — Загреб

I. Увод — На социалната еволюция и културното състояние на всеки народ, племе и пр. оказват влияние различни сили. Те непрекъснато като рой пчели влияят върху живота на народа и племето, дават му едно или друго направление, преобръщат го; в един момент го отправят напред, в друг го запитват, а после пак го връщат назад. Днес не можем точно да определим всички сили, които създават културата за всеки народ или племе, защото още от сътворението на света те са тясно свързани помежду си, и едни от тях стават причина на други; но между тях ясно изпъкват като стройно стърчащите три потикващи към култура сили, планински върхове над земната повърхнина: 1. средата (околната природа), лето народа от векове е намерил постоянно прибавище; 2. етническите особености на въпросния народ; 3. различни културни влияния, които действуват на него. Измежду тях сили най-голяма роля за човешкото развитие играе околната природа. Тя е не само сцена на всички негови действия, но е, както казва Ritzel, и *primum movens* (първа причина за действие). И наистина историята на човечеството е свързана с природата, защото е обусловена от нея. Тая знаменита мисъл на Karla Ritter'a ще бъде напълно разбрана, ако прибавим: историята на човечеството е в природата и в човешката борба за съществуване. Човек принадлежи напълно на нашата планета. Той е вежмнал на нея, когато природата е нагласила всичко ос пжлното негово съществуване. Поради това морзаологическата картина на нашата планета в хоризонтално и вертикално отношение, разделението на сухо-темни и морски части, различието на климата, флората и фауната, не са само предмети от природонаучен характер; това са същевременно работилници и училища за наука и организация на човечеството. Тях природата учи хората, как да се борят с Всички нейни сили и същества. И заради това в историята на повърхнината на нашата планета е вплетена и историята на човешкия род. Природните сили и същества, вертикалното и хоризонтално подразделение на повърхнината на земята са много различно произведени; затова и цялата история не е нищо друго освен непрекъснат ред от диференцирания. Това диференциране на общата история има за различните краища различен характер; особено забележително е това за отделни части от земната повърхнина и за хората, които живеят или някога са живели на тях. Така планините и въобще орографският дял на нашата планета съставлява отделен кръг, с особена физиономия и културно политическо значение.

II. Влиянието на планините на религиозното чувство на народа. — Преди да подежда на разума и на паметта на човека, природата е засегнала неговите чувства. Тоя закон на природната фило-

софия най-добре потвърждават примитивните народи. Същото можем да кажем и за всички начала на общата история. Времената на трезвите размишления и двоумението върху всичко, което не е осветлил лъча на познанието, се предхождат винаги от времената на чувствата, олицетворението, легендите, вярвания за пораждането на света и т. н.. Това се разбира от само себе си, тъй като знаем, че няма живот без усещанията. Затова сигурно, е че околната природа е обхванала най-напред човешкото сърце и душа и на тях ударила своя печат на удивляване и обожаване. Хубостта на природата, която се показва в синевината на небето, в слънчевия блясък и светлина, в безбройното множество звезди, в планините покрити със сняг с дивна белина или ледници с смарагдни изваяния, в горите с непроходими места, в ливадите и житородните поля покрити с цветя от всички краски, в океаните с едва видим хоризонт, в плавното превиване се вжлни — тая най-съвършена част на майката-природа, омаяла е очите му и е напжлнила душата и сърцето му с нежни чувства. Това е оня момент в човешкия живот, когато човек би разцелувал целия свет, като се кланя на онова, което го управлява. Това е истинската основа на мисълта на земния рай, която срещаме почти у всички народи, разбира се в различна форма.

Земния рай, еден и т. н. е съставната част на християнско-еврейската, асиро-вавилонската и т. н. вери. Измежду първите чувства, които природата е пробудила в човека, е било значи религиозното чувство. Това чувство е развило полека-лека много или малко постоянната вяра, а хората, които са били призвани за това, са му дали определени форми, като са определили и разните обряди, в които то впоследствие намира своя външен израз. Но по-неже земната повърхнина на разни места има различни форми, то и външната природа, която е указвала влияние на тоя стремеж към диференциране, е направлявала развитието му съобразно с своите местни особености. Така че равната и безкрайна степ или пустиня с винаги чисто синьо небе, чист въздух, изпжлнена със снопове светлина, които слънцето изсипва на разсжмване, безбройните трептящи звезди на винаги ведрия небесен свод, мъртвата тишина и голяма монотоност, подбуждат най-леко в човека монотеистическа вяра. Тжкмо обратно действуват планините или въобще планинските и горски краища. Там човек се намира под непрекъснатото влияние на чудните промени на хълмовете и долините, които някжде непрекъснато следват едни подир други или се разтягат на дълго в различно направление. Планините служат като рамка на долините, крият в себе си вековни гори и в гжстите лесе показват фауна и флора с най-чудни бои. В такива предели слънчевата светлина достига до човека, до неговите зеници, минавайки през

най-разнообразно изкривените клонове; тя се пречупва и чаровно трепти по милиардните свежи листа, прелива се в всички бои на своя спектър и реди с бжрзината на филм най-дражестни картини. Чудноватите видове на здраво изпреплетените корени на стжблата, които като мрежа се разпростират под земята и над земята, тжрсящи животворните сокове, старите изкривени и с попукана кора стебла, издигнали се като великани до едва появилите се на свет млади држвчета, будят на места необикновено веселие, като че ли стжблата се явяват като живи сжщества, които празнуват великия ден на пробудилата се природа, а на други пжк някакво тайно вжздишане на предмети, с плачлив израз, което тжй ясно е прозрял Вирgili и го е увековечил с думите: „Sunt lacrimae rerum“, някакво скриптене, изразяващо като че ли мжките на вселената, някакжв горски глас приличен на шумолене, цвистене, пирпилене, виене, жално тежко вдишване; открилите се до половина грамади скали прилични на грамадно туловище, ледниците, снежните насипи, морените, вжзвишенията, изворите, които образуват Волга, Конго, Амазонка, Мисисипи и Дунав, а отгоре над всичко тайнственото сливане на човешката душа и душата на планината с душата на целата вселена: всичко това хвжрля пред очите на човека множество пжстри, реални и лжжливи картини; всичко това го унася и тжй омайва с своята многосложност, че в всяко по-особено стжбло, извор, камжк, вжзвишение или падина той вижда станжт на някакви невидими и тайнствени сжщества. За да направи тия сжщества добри и нему благосклони, той започва да им се кланя и да им принася жертва Много е естествено, прочие, хората в горските и планински предели да сж политеисти. Това ни потвжрдяват древните митологии на японците и китайците, както и ония на индийците, иранците, кавказците, гжрците, славяните, келтите, германците и т. н.. Те всичките поставяли престолите на своите богове по най-високите вжрхове Фуси-яама, Тай-шан, Чомо-Лжнгма, (Еверест) Демавенд, Елбрус, Олимп, Триглав, Скоудон, Кифхойзер, Аконкагу и т. н..

III. Обожаване на планините. — Цялата природа е най-голямата красота за оня, който живее в светлината на душевната истина. Всички сме роби на хубавото и не можем да избегнем това. Ако тая хубост е продължителна, тогава любовта кжм нея преминава в обожаване. Такжв е именно случая природата, която е продължително хубава и джлго време обожавана. И ние още обожаваме природата, казва Реклю, и то много по-вече от колкото това се мисли. Самият аз, продължава сжщия писател, без да искам, колко пжти сжм наричал обиталища на боговете великолепните планински вжрхове, които се издигат като престолни над долините и равнините. Оня, който не само гледа природата, но я и вижда т. е. сжс своите многобройни и силни усещания успява от вжншните форми да сжтвори вжтрешни истини и така опознава значението на предметите, той

схваща, че цялата природа е един единствен храм; в тоя храм дивните планини са великолепните жертвеници, които е виждал географа Реклю или художника Роден. Тая мисжл я е казал и нашия гениален Мажуранич в „Ченгич-ага“: „Цжрква му е дивното поднебие, олтар отделните бжрда и долини“. В храма на вечно-хубавата природа планините подбуждат в човека трагична радост на очудване; той повдига кжм тях своя поглед, защото в тях е видял срастнали се стремежите на висшите сили в издигането кжм най-големите височини, гдето царува умжт и лето е истинското място на всеки човек. „Над моята глава, казва Реклю, се прекжсна облака от вода и сняг и се показва веселото синьо небе; а в тая небесна синевина, там горе се появи челото на планината. Нейните снежни поля, изпжстрени с издадени стени като някои дивни арабески, блестяха сжс сребжрен блясжк, окржжени от слжнчевата светлина сжс златни рамки. Гребена на планинския вжрх бе ясен и очертан като крайщата на някой светжл бюст, показал се в сянката. Цялата тая висока планина имаше изглед, като да е сжвсем отдалечена от земята. Снажна и мирна, без движения, изглеждаше като че ли допира до небето, като че ли принадлежи на друг свят . . . Струваше ми се, че виждам нещо по-горно от простото място на блаженството, по-вжзвишено отколкото Олимп, познатото царство на безсмжртните“.

Това схващане за планините е запазено у всички народи от началото на историческите времена. „Като простодушни деца, казва цитирания писател, те са сжзирали в тях богове или място за боговете, които от време на време ту се подават, ту се скриват зад завесата от облаци. Почти всички довеждат в свржзка с планините и сжществуването на своята раса. С тях свржзваха своите традиции и чрез тях наблюдавали бждащето сбждване на своите желания и сжжнища. И най-после тях е винаги слитал и спасителя, ангела на славата или свободата. Такава е била ролята на високите планини в живота на народите, че историята на обожаването на планините е сжщевременно и история на човечеството! На пжтя, по който народите са вжрвели, планините са били големи белези и големи отпочивалища“.

Обожаване на планините у китайците. — Най-старите посветени на историята планини се намират в Китай. Китайския народ е дошжл най-напред до познаване на самия себе, и още от най-старите времена никога не е прекжсвал писането на историята си.

Най-старата вяра на китайците се основава на обожаване прадедите. Хората и духовете не се никога разделяли. Нящо повече, цялата природа е пжлна с духове, които са посредници между небето и земята. Тяхното местожителство е на свещените китайски планини. Тия са на брой пет. Между тях най-свещена е изолираната планина на юг на устието на реката Хуан-хо и се нарича „светии“ Тай-шан. Тая вилообразна планина издига своите

върхове на височина до 1545 метра и надвишава всички други на полуострова Шан-Тунг. На тая свещена планина имат своите храмове боговете, духовете, небето, голямата мечка, полярната звезда, облаците и други всемирни атмосферни явления. Тука е за боговете най-удобното обиталище; тука се кове съдбата на хората и на земята. Десет хилядите духове, които летят по китайската земя, се допират при своето летене на върховете на Тай-Шан, от гдето се наслаждават на течението на Хуанг-хо — много немирна река, която много наподобява немирното човешко сърце. Хуанг-хо заслужава да ѝ се наслаждават и самите богове, защото снабдява със своята вода повече хора, отколкото са класовете на полето. Духовете също се удивляват на големината на китайската държава и яките крепости, които се издигат около Тай-Шана. Естествено е било желанието на цар Чуна и верския реформатор Конфуци да се изкачат на върховете. Но щастието измени на Конфуция да достигне светия връх. Светото китайско предание и сега показва местото, от дето е трябвало да се повърне назад великият философ. Традицията казва, че заслугата на Шай Тан е толкова голяма, колкото и заслугата на небето. Той е господар на тоя свет; той събира облаците и изпраща дъжд, той решава за раждането и смъртта, за щастието и нещастieto, за славата и падението. От всички върхове, които се издигат към небето, трябва най-напред него да посетите. Към тая заповед правоверните китайци се придържат най-ревностно и на цяли тълпи се изкачват до върха на Тай-Шан. Това пътешествие не е тъй тежко, защото пътя до върха е послан с плочи и има стълби изрязани в скалата. И на върха на Тай-Шан при гледката на богатата китайска равнина и ведрото като кристал небе престава борбата на двете природи в човека, които се сливат и допльват.

Обожаване планините у Индийците. — Манувата книга иска от вече остарелите брамини, да подложат на най-тежки изтезанията своето тяло; те трябва сами да си причиняват най-големи мъки. Когато най-после се разболеят, трябва да се отправят на северозапад по направление на „свещената планина“ Меру. Тяхното тело из пътя ще умре, но душата им ще се освободи от телесните окови и ще се погълне от голямото и неизчерпаемо море на световния дух.

Споменатата свещета планина Меру, към която сж се стремили всички жадуещи блаженство брамини, се възпява от индийските епопеи в най-голям стил, а преданията посадиха за нея в народа най-дълбоко уважение. Такава една създадена от писател картина ни описва цялата земя, като голям цвят на лилия. Неговите листа сж океанските полуострови, а тичинките и плодниците сж планината Меру в своите различни проявления. Меру е прочее майка на всички живот на земята; на нея трябва да се търси началото на човечеството. Меру е традиционния еден на индийците.

Индийското предание казва, че планината Меру лежи на северозапад от Хималаите, дето сж живели праотците на индийците, преди да се изселят в Пенджаб. Епет Махъбхарата казва, че Меру е висока и хубава планина. Тя лежи по средата на земята и от тук нейното име: Меру т. е. среда на земната повърхнина, която е разделена на седем пояса. От най-високия връх на тая прекрасна планина хвърля слънцето снопове лъчи по най-отдалечените краища на света. Меру е облечена в златни дрехи и е жилище на Деваса и на други гении, които пеят стихове на „божанствената височина“. Нейните склонове сж обрасли с цветя от небесни корени, а големината на нейния връх никой смъртник не може да разбере. Планината е укичена със сребърни потоци. Покрай тях растат прекрасни дървета, по които пойни птици пеят райски мелодии. Свещените книги Пуранас поплъват всичко това и казват, че на планината Меру се намират четири големи езера пълни с мляко, масло, сирене и сладки сокове. И четири големи реки извират на тая планина и текат на четири страни по света. Това сж: Ганг, която тече из краешки устни, Сита, която извира из слоновата глава, Бхадра, която извира из тигрова или лъвска глава и Кхакшу, която извира из конска глава. Тия реки, както и потоците, които имат изворите си на Меру, и ледниците, които блестят по нея, слизат все по-ниско, защото сж живи същества; това сж богове и богини. Всички те отнасят към Индостан своите богати наноси, за да бъде по-богата земята на смъртните и същевременно да стане по-леко възкачването на Меру, и с това да се улесни връзката с боговете, които седят по върховете на светата планина или над облаците в сиянието на небесата.

Като се сжди по старите индийски песни, жителите на Пенджаб, Индостан и т. н. сж възпявали с най-голямо възхищение и набожност не само северозападната част на Хималаите, но и цялата верига „най-големи планини на света“. Те са виждали в Хималаите „84 хиляди златни планини“. Всяка планина има свое значение, било на бог, богиня, майка на боговете, хората и т. н. В индийския Олимп всяка има особен снежен накит, особени резби от ледени потоци, на гърдите, особена корона от ледници и престол от кристали и диаманти. Окото на смъртните не смее да погледне престолите на хималайските богове и богини, пълни със сила, сокове и величие. За това хималаите сж престולי обвити със свещено покривало изтъкано от нишки на пурпурните облаци. На най-високия от тия престолни стои най-големия, Единствения и Невидимия. Сам от себе си постави той начало на целия живот, направи голямата вода и ѝ определи границите, като издигна надоблачните планини. По тоя начин като е поставил в движение светския страх, Невидимия се отеглил от активна работа, която се подема от други велики, мему подчинени богове и богини. Така из яйцето, което Единствения, постави в голямата вода, излезе вечна сила, която понататък твори; това е прадеда на всички духове —

Браман. С мисълта си той разделил това яйце и наредил целия всемир, като дал огън и сжздал „непроходимото място за водата“. От него е произлязал бог Сива, който седи на хималайските престоли. Неговата сила е да разрушава и твори. Там е и богиня Шама, Гаури. От нея произлизат хората, животните, реките и растенията. Чомо Лжнгма най-големия връх в Хималаите, заедно с обожавания Чамалатай сж сдружени като голяма богиня с голям бог.

Индийците обожават и по-малките планински издигнатини; и на тях приписват всички атрибути, както и на високите хималайски върхове. Така, те обожават планините и възвишенията на острова Цейлон. Тоя блестящ остров преданията описват като земен рай. Казват, че първото щастливо жилище на хората е било поставено на Адамовия връх, на височина 2260 м. Тук Адам е оставил следи. Така например, когато бил изгонен из рая, в бягането си той ударил с крака си в скалата и в нея е останал отпечатък от неговото грамадно стъпало. Там, където Цейлон най-много се приближава към брега на континента, се простират подводни гребени и плитко море. Оттука казват е преминал Адам и затова това се нарича Адамов мост. Говори се, че и тук е оставил следа от грамадното си стъпало, но морето го е измило и следата изчезнала. Други предания искат да кажат, че първите хора след изгонването им из рая сж били изпратени на Цейлон. Тогава Адам искал, казват евреите и мохамеданите, да се наслади от хубавия изглед, който се открива от тоя щастлив остров и се покачил на върха на бърдото, което носи неговото име. Отука разгледал безкрайната ширина на твърдата земя и недостигната далечина на Индийския океан. Хубавата картина на океана допжлвала дивната красота на Индия и тжй го унесла, че от радост подскочил. Но като бил висок 10 метра, той при скачането тжй силно ударил в скалата, че стъпалото му джлбоко се отпечатало в нея. Противно на това твърдят брамяните, че това стъпало е на бога Сива, а будистите, че това е знак на „великия Буда“. Кжм тоя „божи печат“ идат поклонници на големи маси, удрят си челета о камжка и обсипват с целувки „светия знак“. Те с презрение гледат на другOVERците европейци, а особено на англичаните, които считат тоя знак просто случайна изджлбана яма. За истинността на отпечатжка на Адамовото стъпало на Адамовия връх сжществуват за верующите неоспорими доказателства. Така например под Адамовия връх извира поток, който сжздал някой бог, като ударил с палец по стената. Тоя, както и другите потоци, не донся в равнината тиня и пясжк; те носят прах от рубин, сапфир и гранат. Тия скжпи камжни не сж нищо друго, а сжзли на некой бог, които сж прокапали из неговите очи, като видял, колко злината и нещастieto измжчват хората.

Цялата третина на северния Цейлон е прекрасна равнина. В тая равнина се издига самотния връх Михинтале, светия град на Анураджапира. На тоя връх

се е спрел, казват индийците, преди двадесет и две столетия, Махиндо, спасител на индийците, като е отлитал от Индостан на Цейлон, за да проповедва вярата. На тоя връх на боговете верующите сжградили голям храм, а на върха му поставили драгоценен камжк с огнена боя, който е отражавал на далеко слжнчевата светлина. Набожността на поклонниците към това място е била такава, че често целия храм е бил покрит от покрива до подножието с ясинови цветя. Нещо повече! Некой раджа е прострял от храма до равнината широка постелка джлга хиляда и двеста метра, така че само по нея да ходят верующите, чисти от нечистата земя в равнината.

Прев. Д-р Г. Тулешков.

ВЕСТИ И БЕЛЕЖКИ

Тунел под Монблан. — Готови са планове за една нова алпийска железница, която ще пресича най-високия планински масив в Европа с един 15,700 (според други сведения 14,350) метра джлжт тунел. Новата линия ще се отделя в Оех (южно от Cluses) от линията Белгар—Шамони, ще върви отначало по левия бряг на Арва и в голяма джга към север ще стига долината на Шамони при Les Houches. По този клон ще са нужни седем тунела и шест моста. Над Les Houches, на една височина около 1115 м. ще почва големият Монблански тунел. Той ще минава в две паралелни галерии под ледника Босон, под Монблан дю Такюл, Вал, Вени и Мон Шатив и ще свжршва при селото Сакс над Курмайер от към италианската страна на височина 1128 м. За пробиването и иззиждането му ще са нужни 4½—5 години. От изхода на тунела линията ще продължи сжс шест тунела и седем моста по долината на Дора до Аоста, където ще се построи една международна станция. (Из Der Alpenfreund).

Преспи в Рила. — На 13 март т. г. в Горно-Кадийчко дере на Илийна река, в местността Димчово се е сжжнала една много голяма преспа (соспа, лавина). Тя е била средно 80 м. широка и 25 м. дебела и е изминала едно разстояние от около 1200 м., като е стигнала близу до леглото на Илийна река. Кждето е минала, всичко е помела. Джрвета, дебели до 1—1.50 м. диаметжр на грждна височина, са сжбжрани и трошени като кибритени клечки. Гледката на опустошението е потресающа. Обитателите на планината на около не помнят да са виждали до сега такова „чудо“.

В Рила падат на много места преспи на пролет, кога задуха южнака и снежт натежнее и почне да губи опора вследствие на измиването на скалите под него от цжпрещата вода при топенето на снега. И често пжти те причиняват големи повреди на гората и рушат скалите. Особено опасни са те за бродящи по върховете излетници, ловци и пр., които, попаднали на такива преспи, могат с тежкостта си и сжс сжтресението от вървежа си да ускорят или даже причинят свличането им и да полетят с тях в джлбоки пропасти. Тази пролет, поради голямата и извжнредно снежна зима, преспите изглеждат да бждат и по-големи и по-страшни. Освен поменатата по-горе преспа в Илийна река с незапомнени до сега размери, голяма преспа е паднала и в Бели Искър от западните склонове на Мусаленския масив.

Името на най-високия връх на земята. — Историята за откриването на най-високата планина на земята е тжжрде странна. През 1849 год. се считаше още Канченджунга (8580 м., трети по височина) за най-високия връх. През сжщата година индийски топографи

снимат хималайските върхове, доколкото те се виждат от равнината. Между тях имало един означен с Pic XV. Тогава всички безименници, за които не намирали местно название, означавали с римски цифри. Върхът XV бил визиран от пет пункта, но измерванията били изчислени едва след три години (1852 г.). Главният измервач влезъл един ден при началника на института сър Andrew Wagh твърде възбуден и извикал: Открих най-високия връх на земята! — И това било верно. Измерената височина достигала 8840 м.

Според най-новите коригирани изчисления височината на планината сега се определя на 8888 м. Wagh назовал тогава върха по името на своя предшественик сър Джордж Еверест, един прочут геодет, Монт Еверест. Монт обаче не могло да си пробие път и станало Маунт (Маунт, англ.: планина), и така си остава и досега. По-късно Ходсжн предлагал името Дева-х-жнга, но се указало, че планина с подобно име вече не съществувала.

През 1885 г. Херман фон Шлагинтвайт наблюдавал групата от един връх и уверявал, че върхът се казва Гауризанкар. Но това било името на един връх 60 км. западно от Еверест, висок само 7144 м. и разделен от масива на Еверест с дълбок проход. По-късно изпъкна едно тибетско име Чомоканкар или Джомогангар. Обаче указало се, че така наричаните планини се намирили далеч в Тибет, на около 350 км. северозападно от Еверест. Така се изминават 70 години, без да може да се установи местното му име, защото никоой не е могъл да го доближи достатъчно, та да го научи от самите туземци. Свен Хедин, който се занимава също с въпроса, в съчинението си върху Южния Тибет дава право на Ходсжн, като казва, че не е възможно най-високият от всички върхове да няма име, когато в тези страни всеки проход, всяка верига, всеки връх носи някакво име. По-нататък Хедин казва, че и да се открие в последствие самото местно название, би било неудобно да се въведе тепърва в Географията, където върха ще си остане известен под името Маунт Еверест.

Сега местното название на върха се узна от препоръчителното писмо, което Далай-Лама издал за английската експедиция през 1921 г. То гласи Чомо-Лънгма, което значи „Богиня-майка на планините“ или „Всеблага богиня-майка на земята“. Това име било познато навред в Тибет, даже е отбелязано в стари китайски карти. Хедин имал право. Името Маунт Еверест обаче е станало историческо, популярно и не би могло да се замени изведнаж с новото име. Общо географско правило е пак, местните географски названия да се предпочитат и запазват. Днес съвсем не се препоръчва да се назовават върхове и планини по името на географи и откриватели.

И друго. Какво ни говори Монт Еверест? Нищо. А какво хубаво доказателство за чувствителното и картинно мислене и език на тибетците е изрече „Богиня-майка на планините“ или символично украсеното „Всеблага богиня-майка на земята“. Не страх, а страхопочитание, не тираническа власт на един безжречен господар, а благият и възвишен образ на майката им е служил като представа за високо издигащия се в небесните простори връх. Така името става божествен символ: майката, страдалната творителка на нов живот, е повеляващия страхопочитание образ на безгранична добротата, величие и мощ. Това е истинското и достойно име на върха на върховете. Така се достига до едно средно разрешение, което се предлага и от мнозина англичани, а именно да стоят равноправни едно на друго и двете имена: Маунт Еверест и Чомо-Лънгма. (W. Flaig — Oesterreichische Alpenzeitung).

ДРУЖЕСТВЕН ЖИВОТ

XVI редовен събор на Българското Туристическо Дружество в гр. Русе. — (Сж кратени протоколи). — Съборът се откри на 24 май, в 3½ ч. след пладне, в салона на Модерен Театр от председателя на Ц. Н., г. Илия Антонов, с кратка приветствена реч в присъствието на повече от 400 делегати, гости и граждани. След приветствието съборът бе поздравен от председателя на местния клон Приста от Б. Т. Д., от окръжния управител, от представителите на Русенската община, на запасното офицерство, на Юношеския Туристически Съюз, на местния клон Дунав от сжния, на Българския Народен Морски Сговор, на опълченското дружество Сливница, на Македонските братства и на запасните подофицери и от г. д-р Червено-Иванов, един от основателите на Б. Т. Д., личен другар на незабравимия Алеко. По негова покана събора почето сж ставане на крака паметта на дружествения патрон.

Председателствущият прочете след това получените поздравителни телеграми до събора от почетния председател на дружеството, г. проф. А. Теодоров-Балан, от Министра на Просветата, от дарителя г. К. Панайотов и от многобройни дружествени членове и клонове, след което клоновете пратеници представиха на контролната комисия пълномощията си за проверка и заседанията на събора се отложиха за другия ден сутринта, а останалото време от деня пратеници и гости прекараха в разходки по Дунава и на чаша бира в Хаберман за по-близко опознаване и сближаване.

Заседание на 25 май. — Председателят на Ц. Н. прочете следния

ОТЧЕТ

за дейността на дружеството през 1922—1923 година.

Драги туристи,

С особена радост трябва да констатираме още в началото на нашия отчет бързия развой на дружеството ни. Докато преди една година то броеше 18 клона — в София, Дунавца, Кюстендил, Св. Врач, Самоков, Пловдив, Белово, Долна-Баня, Враца, Плевен, Орехово, Търново, Габрово, Русе, Казанлък, Стара-Загора, Трявна и Радомир — с 1838 члена, днес в състава му влизат и клоновете в Варна, Горна-Оряховица, Т. Пазарджик, с. Устово, с. Студена, Шумен, Бургас, Преслав, Харманли, Ловеч, Станимака, Ямбол, Карлово, Свищов и с. Рила, или всичко 33 клона с кръгло 3500 члена — един прирост от 15 клона и повече от 1600 члена.

Радвайки се обаче на този голям успех на дружеството ни, не трябва да забравяме, че задържането му и постигането на нови трайни успехи зависи от самите нас, от нашето съзнание за необходимостта от задружна дейност, от нашата годност за творческа работа, от нашата готовност да жертвуваме необходимото време, труд и средства за постигане на възвишените дружествени цели. Нам ни трябва не само много клонове, а и дейни клонове. А дейността на клоновете ни през изтеклата година остава още много да се желае. В излетната си дейност ние не можем да се оплачем. От сведенията, представени от 16 клона, ние виждаме, че сж били устроени и реализирани 206 излета. В просветно отношение обаче е направено много малко. От сведенията, с които разполагаме, виждаме, че само в 5 от многото дружествени клонове сж четени сказки (в един 3, в друг 2 и в четири по 1). Уредбата на клоновите домакинства изглежда да е съвсем занемарена. От всички 33 клона само 5 клона имат канцеларии, а с инвентар и библиотека, които да задоволят шо-годе нуждите на членовете, разполагат само 3 клона. Не по-добро е и финансовото положение на клоновете. Клонове с дългогодишно съществуване и дейност показват наличност по 5—6, а само един 11,000 лв. Това

е болният въпрос на нашата, както и на много други организации днес, който сплзва правилното развитие и на ред други прояви на дружествената дейност и дейността на клоновете.

Въпреки това, изтеклата година има да отбележи три крупни дела в живота на дружеството и отрядния подем сред членовете на някои — за жалост още много малко — клонове към реализиране на една от най-важните и най-свременно у нас задачи на дружеството — построяването на туристически хижи. Така през изтеклата година ние осветихме първия туристически дом у нас — хижата на историческия Царевец и първата планинска хижа — Скакавица в Рила. Освен това, започната е и наполовина привършена втората планинска хижа Алеко на Витоша, и се тури начало за подготвяне построяката и на третата планинска хижа Мусала в Рила.

Грекляяйки се пред успеха на нашите дупнишки другари — изграждане на хижа Скакавица, Централното Настоятелство реши да засвидетелствува заслужената признателност на дупничани, като поиска от Вас да прогласите за почетен член на дружеството един от най-големите виновници за извършеното — бившият председател на дупнишкия клон, г. Георги Богданов.

Привършвайки с дейността на клоновете, треба да отбележим, че от клоновете в Оряхово, Т. Пазарджик, Самоков и Радомир Централното Настоятелство не е получило през изтеклата година никакви сведения.

Дружественият орган Български Турист продължи да излиза и през изтеклата година в същия дух и направление, както и през XIV. си годишнина. И ние можем да сме доволни от успеха, който списанието ни има и тази година и който показва, че то е не само достоен орган на една идейна организация, но и отговаря на една нужда в културния живот на страната. Към 15 май абонатите му възлизат на 2438, от които 1648 членове и 790 нечленове. Освен туй, списанието е било давано на 50 души, главно сътрудници и др., дар и изпращано първоначално на 35, а впоследствие на 29 списания в замаяна. Можем да се похвалим, че то бе оценено и в чужбина и сродни нам организации там извиха охотно готовност за размяна на техните издания с него. Така ние сега получаваме в замаяна на Български Турист органите на Хърватското Планинарско Д-во Hrvatski Planinar, на Словенското Планинско Дружество Planinski Vestnik, на Швейцарския Алпийски клуб Alpina и L'Echo des Alpes, на Германско-Австрийското Алпийско Дружество Mitteilungen d. D. u. Oe. Av., на Австрийския Алпийски клуб Oesterreichische Alpenzeitung, на Австрийското Туристическо Дружество „Приятелите на природата“ Der Naturfreund на Австрийското планинско дружество Der Gebirgsfreund.

Една голяма пречка срещнахме обаче при издаването на списанието в началото на годината. На няколкократно ни молби и покани да се съобщи числото на записаните абонати и изплати събрания абонамент, настоятелството и до края на месец октомври не разполагаше с тези сведения, а още по-малко с средства за посрещане на разходите по печатането. Това стана причина да се забави твърде много излизането на първата и следните няколко книжки и да се ограничи тиража на списанието, когато търсенето му напоследък показва, че е имало условия за по-широко издание и пласиране.

През изтеклата година се празнува за пръв път дружествения празник — 2 август. Най-тържествено е станало отпразнуването му в Рила, където то е било свързано с освещаването на хижа Скакавица, станало при стечението на стотини членове и любители туристи от всички крайща на България. Обстоятелството, че празникът се падна в делничен ден, е попречило до някъде за по-тържественото му отпразнуване и в градовете, затова ще е добре да се направи една малка поправка в определяне датата, с което събора ще има да се занимае в точка 13 от дневния ред.

Към края на отчетната година дружеството ни се

удостои с едно дарение, което иде да подпомогне чувствително дружествената дейност в хижестроенето. Това е дарението на родолюбца Константин Панайотов от гр. В. Търново в полза на Съюза на гимнастическите дружества Юнак, в което за нашето дружество и Юношеския Туристически Съюз са определени 20% от чистия приход на подарения имот. Дарителю отдадохме дължимата почет и го прогласихме дарителен член на дружеството.

Взетите от миналия събор решения, клоновете да устроят по една вечеринка, забава или др. п. в полза на Ц. Н., да уредят седмица на списанието и да запишат поне по 50 възможни абонати, си останаха добри благопожелания без съществени резултати. Въобще повечето от клоновете се отнасяха твърде небрежно в изпълнението на уставните постановления и нарежданията на Ц. Н. по изпълнението им. Това немарене към съборните решения, уставните наредби и дружествените работи въобще не ще ни заведе към добро. Ако и в бъдеще се върви по този път, всички благопожелания за работа ще си останат голи благопожелания.

Безплатно пътуване на учениците по Б. Д. Ж., уреждането на което миналия събор възложи на Ц. Н., не можа да се постигне поради пречки, лежащи в самия закон.

Колкото и да е желателно доставянето на туристически принадлежности и снаряжения от страна на дружеството, с уреждането на което миналия събор направи Ц. Н., при днешните условия на пазара, при липсата на средства и сигурност в пласирането, то не може да се реализира. Затова пак в столицата вече се появиха търговци, които са си поставили като главна цел доставката на такива предмети и у които вече могат да се намерят доста туристически необходиминости.

По липса на средства и несигурност в пласирането му остана неосъществено и желанието на миналия събор да се издаде туристически календар.

Съборът на Юношеския Туристически Съюз при съответните изменения в своя устав, целящи разграничение на членството между двете организации, така както бе прието то условно и от нашия събор, вследствие на което чл. 40 от нашия дружествен устав, съгласно взетото тогава решение, се отменява. Отношенията ни с нашите другари юноши са пропити от най-голямо желание за сътрудничество в постигане на общите цели. Отношенията и с другите сродни нам организации и културни дружества са приятелски.

През идущата година се навършат 25 години от основаването на дружеството ни и вие ще има да обсъждате въпроса за подобаещото отпразнуване на тази дата.

Върху финансовото положение на дружеството ще ви осветли по-подробно контролната комисия. Гласуваният от миналия събор бюджет наистина е реализиран в по-голямата си част, но с съжаление трябва да се констатира, че по-голямата част от сумите бидоха внесени едва напоследък, след безбройни напомняния, което сплваше неимоверно много работата на Ц. Н. през първите 8—9 месеца на изтеклата година.

Това е в кратце дейността на дружеството през отчетната година изобщо и в частност на Ц. Н. От клоновите пратеници ще има да чуем повече подробности за живота на клоновете през годината. — Преди да свърша ще забележа, че съгласно устава тази година изтича мандата на половината от членовете на Ц. Н., а именно на г. г. Д-р Кр. Дрончилов, Д-р Ив. Велков, Д-р П. Пеев и В. Захариев, на чието място ще трябва да изберете нови четири души.

След отчета на Ц. Н. контролната комисия докладва резултата от проверката на пълномощията. Представени са 23 клона (от 33) с 72 пратеника, а именно от: Белово 1, Бургас 2, Варна 3, Враца 4, Габрово 2, Горна-Оряховица 1, Дупница 4, Казанлък 1, Кюстендил 2, Ловеч 1, Плевен 3, Пловдив 1, Преслав 2, Русе 7, Свищов 2, София 20, Ст. Загора 3, Студена 1, Трявна 1,

Търново 5, Харманли 2, Шумен 3 и Ямбол 1. — Не сж представени клоновете Долна Бяна, Самоков, Оряхово, Св. Врач, Радомир, Т. Пазарджик, Устово, Станимака, Карлово и Рила.

Сжгласно устава избра се бюро на сжбора в сжстав: председател г. Д-р Червен Иванов (Русе), подпредседатели г. г. П. Делирадев (София) и В. поп Антонов (Враца) и шест секретари: К. Донев (Русе), К. Муцков (Дупница), Сжбева (Търново), В. Григорова, Г. Сергев и К. Илиев (София).

Председателя г. Д-р Червен Иванов поблагодари от името на избраните за оказаното им доверие и помоли да се мине на дневен ред.

Г-н Ив. Ламбов (София) прочете доклада на контролната комисия до сжбора и предложи да се освободи Централното Настоятелство от отговорност за изтеклата година. Доклада на контролната комисия дава следната

РАВНОСМЕТКА

на приходите и разходите на дружеството кжм 15.V.1923

§	Пред-видено	Реализирано	в повече	в по-малко
Приходи				
Остатък от мин. година	—	7.794	7.794	—
1 Членски внос	14.000	13.542	—	458
2 Лични карти	4.000	6.978	2.478	—
3 Значки	7.500	5.805	—	1.695
4 Недобори	15.000	15.401	401	—
5 10% от чистия приход от веч. забави и пр.	13.000	4.656	—	8.344
6 Разни	4.000	1.653	—	2.347
7 Дружествени издания .	2.000	415	—	1.585
8 Абонамент на списанието от членове .	60.000	44.995	—	15.005
9 Абонамент на списанието от нечленове.	50.000	33.210	—	16.790
Фонд Бжлгарски Турист	—	1.463	1.463	—
Всичко . .	170.000	135.912	12.136	46.224
Разходи				
1 Значки	10.000	9.957	—	46
2 Лични карти	4.500	960	—	3.540
3 Вжзнагражден. на секр. касиера и служащи.	18.000	9.500	—	8.500
4 Наем, освет. и отоплен.	5.000	600	—	4.400
5 Канцеларски	5.000	3.222	—	1.778
6 Пощенски	4.500	4.492	—	8
7 Пжтни, дн. и сжборни.	9.000	8.092	—	908
8 Абон. на турист. спис.	1.000	—	—	1.000
9 Редакция, хонорар и печат на списанието .	110.000	76.022	—	33.978
10 Непред. и запасен фонд	3.000	2.845	—	155
Всичко . .	170.000	111.690	—	54.310
Наличност				
Спестовна каса . 8.938				
Каса 591	9.528			
За сметка на 1923/24 г.				
Разходи . . . 17.194				
Приходи . . . 6.430				
В повече разход	10.764	10.764	20.220	
Всичко . .		135.912		

Излишжка от 20,221 лева следва да се внесе на приход в „фонд Бжлгарски Турист“, сжгласно чл. 51 от Устава. В сврзка с доклада си контролната коми-

сия изказва мнение, пжрво, да се установи практика, щото бюджетното упражнение на дружествената година да трае от 1 април до 15 дни преди датата на сжбора на другата година; и второ, да се отдели бюджета на Ц. Н. от бюджета на списанието и фонда Бжлгарски Турист. От разбора на отделните бюджетни пера и положението им по книгите на касиера се констатира, вжпреки реализирания излишжк, един недобор от 25,703 лева от абонамент на списанието и 5,679 лева от останалите параграфи на бюджета, или всичко 31,382 лева.

По предложение на П. Христов (София) избраха се две комисии, една по отчета на Ц. Н. и друга по бюджета и проектоправилниците с цел да се постигне по-голяма експедитивност в работата на сжбора. В пжрвата комисия влязоха: П. Христов (София), М. Кузов (Плевен), Д. Тотев (Търново), Юр. В. Николов (Свищов) и Вл. Сапунов (Русе), а в втората: Ат. Санков (Ст. Загора), Хр. Мишляков (Враца), г-ца Газуркова (Търново) и С. Сжбев.

Докато комисииите приготвят докладите си, премина се кжм следната точка от дневния ред: кратки отчети на клоновите пратеници, които сжбора изслуша с интерес и внимание.

Г-н Антонов (София) намира, че този пжрви опит с кратките отчети на клоновите пратеници, макар и не напжлно задоволителен, оправдава тяхното вжвжждане и моли да се установи практика, тези отчети да бждат предварително приготвени и написани, като сждържат само сжщественото из живота на клона и данни за неговото развитие, с което целта ще бжде по-добре постигната, а и ще отнемат по-малко време, да се прочетат пред сжбора, отколкото ако пратениците ги импровизират тук в свободна реч. Па и ще улеснят от друга страна протокола и ще оставят по-сигурен материал за архивата на дружеството.

По следната точка от дневния ред — 25-годишен юбилей на дружеството и юбилеен сборник се подигна вжпроса, кога следва да се празнува този юбилей. Изхождайки от годината, поставена на дружествената значка — 1900 — г. г. Нешев (Русе) и Бжрдаров (Плевен) сж на мнение, че тази година трябва да се вземе за година на основаване на дружеството и юбилей да се празнува през 1925 г. Г-н Антонов (София) обяснява, че сжгласно протокол № 8, намерен в архивата на дружеството, то е основано като Пжрво Бжлгарско Туристическо Дружество Алеко Константинов в София на 20 юли 1899 г. След него сж основани туристически дружества и в други градове, които сж се оформили като клонове на едно дружество през 1900 г., а на следната година е бил свикан пжрвия сжбор. Затова и значката носи годината 1900.

Сжбора вжзприе да счита за година на основаване на дружеството годината 1899 и реши да се отпразнува 25-годишнината през идната 1924 год.; като по случая се издаде и подходящ юбилеен сборник. Г-н Антонов иска предварително да се гарантира издаването на този сборник, като клоновете се ангажират, респективно заджлжат да авансират на Ц. Н. стойността на известен брой екземпляри от сборника, напр. колкото сж половината от членовете им. След изслушване пратениците на разните клонове по вжпроса за набавяне средствата за издаване на сборника, установиха се следните ангажменти за отделните клонове, а именно: Бургаския клон се заджлжава да авансира стойността на екземпляри за 30%, Пловдивския за 25%, Плевенския за 25%, Гор.-Оряховския за 25%, Тжрновския за 25%, Шуменския за 30%, Кюстендилския за 30%, Варненския за 25%, Свищовския за 30%, Преславския за 25%, Студенския за 60% от броя на членовете си, Харманлийския и Ямболския по за 100 екземпляра, Софийския за 25% от целия тираж на сборника; — Русенския клон внесе веднага 1000 лева, а г. Ламбов (София) подади за целта 500 лв. — Останалите, както и непредставените на сжбора клонове, се заджлжават да внесат стойността на екземпляри за 25% от броя на членовете си.

Пред вид на това, че комисията по отчета и бюджета още не е готова, пристъпи се към точка Разни от дневния ред. По въпроса за туристическото облекло се изказа мнение да се установи задължителна туристическа носия, в смисъл: който си прави туристическо облекло, да го прави по установения образец. Г-н Дрончилов (София) се обяви против униформата на туристическото облекло, като се препоръчва само една удобна кройка. Г-н Антонов (София) обясни, че има вече от по-раншни събори установен образец и няма освен да се възприеме същия. Възрази се, че му минала модата (!). Събора реши да се възложи на Ц. Н. да препоръча образец за туристическо облекло, който е желателно да се спазва от всички, които си правят специални туристически дрехи, без да е формално задължително.

По въпроса за участието на почетните и дарителни членове в управителни тела на клоновете и дружеството се установи следното положение: съгласно устава избираеми в тези тела са само редовните членове, следователно почетните и дарителните членове като такива — почетни и дарители — по устава не могат да бъдат избираеми, но ако те са и редовни, това право не може да им се откаже. Въпроса се сведе към това: могат ли почетни и дарителни членове да бъдат същевременно и редовни. Изтъкна се от една страна, че е твърде деликатно да се поставят отличени веднаж членове на отговорни длъжности, където те всяко време са изложени на критика и нападки, с което се уронва въобще института на почетното членство, а от друга страна, че има в някои клонове, па и дружествени членове, които са още активни членове и биха могли да работят по-непосредствено за дружеството, и които не би било уместно да отстраняваме. След подробно уясняване на въпроса събора реши, че прогласените за почетни и дарителни членове могат да си останат и редовни, с всички права и задължения като такива (а следователно да бъдат и избираеми).

Заседание на 27 май. — Продължиха разискванията по точка Разни. По въпроса за доставка на туристически принадлежности г. Делирадев (София) изтъкна постоянно растящите с развитието на туризма и излетната дейност нужди на нашите членове от туристически потреби, задоволяването на които поради липсата на съответните специални магазини среща големи мъчнотии и ние сме принудени да си служим все още с примитивните изделия на домашната индустрия. Желателно е организирането по един или друг начин доставката на такива предмети от чужбина, а където е възможно и приготвянето им по чуждите образци у нас. Обмисли се идеята за образуване на туристическа кооперация и влизане в връзки с някоя чужда фирма за доставянето на необходимото, но пред вид изтъкнатите мъчнотии за реализирането на една такава идея в тези ненормални времена, тя за сега се изостави, толкова повече, че напоследък в София вече две фирми са се заели с доставката на спортни и туристични потреби, които на първо време биха задоволити доста от нуждите на нашите членове. По предложение на председателя г. Д-р Червен Иванов събора препоръчва на провинциалните клонове да влезат по въпроса в връзка с Ц. Н., което да ги осветлява върху възможността и условията за набавяне от София респ. чрез софийски търговци необходимите им туристически пособия и снаряжение.

По въпроса за дружествения празник се изтъкна обстоятелството, че като присъствен ден, освен когато се падне неделя, той не може да бъде отпразнуван в клоновете с подобаещата тържественост тъй като повечето от членовете през целия ден са на работа, затова да се приеме, щото празнуването му да става в най-близкия несприсъствен ден. Събора реши дружествения празник, когато 2 август е присъствен, да се празнува в най-близкия несприсъствен ден след него.

Комисията по бюджета и проектоправилниците до-

кладва изработените от Ц. Н. правилници, а именно: първо Правилник за фонда Български Турист, който се прие с следните изменения в проекта: чл. 3 се прередактира: „Редовните приходи от абонамент и обявления, постъпили през бюджетната година, се изразходват за издаване на списанието и годишника съгласно кредитите, предвидени в бюджета за тази цел. Остатъците от тези постъпления като излишъци, и остатъците по другите параграфи от бюджета на Ц. Н. в края на бюджетното упражнение се отнасят към неприкосновения сбор, образуван от извънредните приходи. Постъпленията по пункт б 1, 2 и 3 се отнасят направо към неприкосновения сбор; чл. 5 се прередактира: „Касиер на фонда е касиера на Ц. Н. Сумите на фонда се внасят в Б. Н. Банка и се изтеглят по решение на Ц. Н. с писма, подписани от председателя и секретар-касиера на последният“.

Правилник за съборите и съборните фондове се прие без изменение. Също без изменение се прие и Правилника за фонд К. Панайдов при Б. Т. Д.

Правилника за хижестроителните групи се прие с следните изменения в проекта: думата „секция“, навсякъде, дето се среща, да се замени с думата „чета“, термин, който съгласно устава по-добре подхожда за означение на понятието; чл. 6 алинея II се прередактира: „Контролата върху управлението и изразходването на средствата на групата се извършва от двама души измежду членовете на контролната комисия и Централното Настоятелство на Българското Туристическо Дружество“.

Правилника за стопанисване и вътрешния ред на хижата се прие с следното изменение на чл. 1 от проекта: „Всяка хижа се открива за стопанисване, щом като бъде годна за използване“.

Правилника за подпомагане на хижестроенето се прие както е в проекта, като навсякъде, дето се среща „карта 1:50,000“, се прибавят и думите „или 1:20,000“.

Г-н Пенчо Христов (София) прочете доклада на комисията по отчета на Ц. Н. След кратък преглед на отчета и обстоен разбор на подигнатите в него въпроси, които комисията е счела за нужно да разгледа най-подробно, той предложи и събора прие следната

РЕЗОЛЮЦИЯ

по отчета на Ц. Н. за дейността на дружеството през 1922—1923 год.

„XVI. редовен туристически събор в гр. Русе, след като изслуша отчета на Централното Настоятелство, доклада на контролната комисия и кратките отчети на клоновите пратеници и като взе пред вид:

1. че през изтеклата година Ц. Н. успешно е ръководело дружеството и в границите на възможното е постигнало успехи, които трябва да ни радват, но на които не можем да спрем;

2. че много от клоновете не са проявили достатъчно редовност в изпълнението на своите задължения към дружеството и в своята дейност не са развили максимума на енергията си; че значително число клонове не са взели мерки да бъдат представени на събора и с това не само манифестират една незаинтересованост към дружествения живот, но и са допуснали едно съществено нарушение на дружествения устав; и че клоновете в Оряхово, Т. Пазарджик, Самоков и Радомир са прекъснали всяка връзка с дружеството и дружествения живот;

3. че дружеството, въпреки високия ентузиазъм на всички членове, няма още достатъчно здрава организация, която да обезпечава напълно бъдещето му развитие;

4. че досегашната дейност на клоновете, макар за момента да съставлява един значителен успех, все още сочи на една още недостатъчно строга и планомерна организация;

5. че дружественият орган Български Турист е регистрирал един значителен напредък, заслугата за който на неговите редактори не може да остане неотбелязана; че при все това, негов недостатък остава слабото застъпване на туристическата техника; че се налага едно по-широко опознаване на дружествените членове с дейността на отделните клонове;

6. че хижестроителното дело е една от основните предпоставки за правилното развитие на туризма и въпреки това до сега почти нищо не е направено за неговото развитие;

7. че с Юношеския Туристически Съюз дружеството е свързано с общност на идеи и цели, която общност както в миналото, така и за напред трябва да остане поттик за тесно сътрудничество,

р е ш и:

1. Изказва на Ц. Н. благодарност и похвала за дейността му и го освобождава от отговорност. Препоръчва на новия състав на Ц. Н. да следва неговия похвален пример в бъдещето ръководене на дружеството, за да затвърди постигнатите резултати и осъществи нови придобивки в областта на родния туризм и култура.

2. Призовава дружествените клонове и техните членове, особено тези, на които е поверено ръководенето на клоновите дела, към по-голямо съзнание за отговорност и ги приканва с упоритост и настойчивост да насочат своите сили към постигане целите на дружеството. Прави укор на клоновете, които не съществуват нови придобивки в областта на родния туризм и култура. С присърбие отбелязва заглъхването на клоновете в Оряхово, Т. Пазарджик, Радомир и Самоков, и възлага на Ц. Н. да направи потребното за извикването им към живот.

3. Подчертава нуждата от стегнатост и дисциплина в дружеството. Възприема напълно идеята на Ц. Н. за създаване институт на организатори и ревизори при дружеството и му възлага да ги постави незабавно в действие. Препоръчва на Ц. Н. най-енергични мерки спрямо нередовните клонове.

4. Намира, че досегашната дейност на клоновете, макар и за момента че е задоволителна и да представлява един осезателен успех, не винаги сочи на една здрава организация и на едно правилно разбиране на задачите на туризма и за това за бъдещата им дейност препоръчва:

а. да засилят вътрешната си организация като направят всичко за създаване на единство и сплотеност между членовете;

б. да работят настойчиво за разпространение на туристическите идеи в всички слоеве на обществото;

в. да вземат мерки за затвърдяване и засилване на финансовите си средства, като най-напред осигурят редовните постъпления на членските вноски и след това се погрижат за добиването на странични приходи.

г. да разширят излетната си дейност, като имат пред вид, че най-напред към нея трябва да насочат вниманието си и й дадат характер на истински туризм, който освен удоволствието на разходката на чист въздух и общението с природата, носи в себе си и физическото упражнение, съзнанието за превъзможнатите трудности и стремления към новото и непознатото;

д. да се загрижат за развиване на туристическо-просветната си дейност, чрез която само ще се осмисли работата на членовете и ще се създадат от тях истински туристи; в тая посока им обръща вниманието върху значението на рефератите и беседите от общ туристически характер и върху нуждата от техническа подготовка на туриста;

е. да не забравят никога, че успеха на дружеството в обществото като туристическа организация се обуславя от неговото общо културно значение и затова винаги да бъдат в първите редове на всички културни начинания.

5. Намира, че дружественият орган Български Турист е поставен на една завидна висота и като подчертава заслугата на неговите редактори за това, изказва им своята похвала и благодарност. При все това намира, че отдела на туристическата техника не е достатъчно застъпен в списанието и възлага на редакторите да развият този отдел. Намира, че е необходимо едно по-широко опознаване на всички дружествени членове и дейността на отделните клонове и затова възлага на Ц. Н. да уреди издаването като годишно приложение на Български Турист един дружествен годишник, в който да се публикуват годишните отчети на всички клонове.

6. Подчертава значението на хижестроителното дело за туризма и приканва клоновете в духа на приетите правилници към работа в тази посока.

7. Подчертава сродството между дружеството и Юношеския Туристически Съюз и изказва пожелание да се продължи сътрудничеството между двете организации в работата за постигане на общите цели.

След приемане на горната резолюция се пристъпи към разглеждане на другите въпроси от точка Разни. Председателя на Ц. Н. г. Антонов разви и подкрепи предложението на Ц. Н. за прогласяване члена на дупнишкия клон г. Георги Богданов за почетен член, като изтъкна заслугите му изобщо за туризма и особено за доизграждането на първата планинска хижа у нас. След кратки разисквания събора прие предложението на Ц. Н. и прогласи г. Богданова за почетен член на дружеството.

По време на разискванията за събора стана явно, че има известни търкания и разногласия между членовете на дупнишкия клон, изграждането на който е желателно да стане в най-скоро време, за да не спъват дейността на клона, тъй завидно проявена през миналите години. Събора реши да се произведе анкета по положението в дупнишкия клон, като избра за целта трима анкетатори: г. г. Нешев (Русе), Делирадев (София) и Печеников (Кюстендил), които да разучат положението на самото място и се помъжат да възстановят предишното единодушие в клона.

Г-н Сжбев (София) докладва решенията на комисията по бюджета и правилниците относно бюджета на Ц. Н. Комисията предлага да възприеме мнението на Контролната комисия за установяване практика, щото упражнението на бюджета да се извършва всеки път от 1 април до 15 деня от датата на събора през идущата година, за да може да се реализира колкото се може по-пълно бюджета и да се закрият по възможност напълно неговото упражнение. След кратки обяснения събора реши да се установи тази практика.

Преди да се пристъпи към приемане на бюджета комисията предлага да се приеме и другото мнение на контролната комисия, а именно да се отдели бюджета на Ц. Н. от тоя на списанието и фонда Български Турист, за да се съгласува практиката с повеленията на дружествените устав (чл. чл. 50 и 51). След обясненията на контролната комисия събора прие и това предложение за разделяне на двата бюджета, които гласува както следва:

Б Ю Д Ж Е Т

на Ц. Н. за 1923—1924 дружествена година.

П р и х о д

1. Членски внос	30,000
2. Лични карти	9,000
3. Значки	10,000
4. Недобори	25,000
5. 10% от вечеринки и пр.	
6. Сказки, беседи и пр.	2,000
7. Разни.	2,000

Всичко 83,000

Разход

1. Лични карти	2,000
2. Вжзараждения на секр.-касиера и служачи	24,000
3. Наем, отопление, осветление	6,000
4. Канцеларски	5,000
5. Пощенски и гербови марки	3,000
7. Организация и пропаганда	24,000
8. Библиотека, инвентар, диапозитиви	5,000
9. Непредвидени и запасен фонд	6,000
Всичко	83,000

Забележка 1. Разрешава се на Ц. Н. в съгласие с Контролната комисия да усилва, когато се укаже нужда, едни от разходните пера за сметка на други.

2. Разрешава се на Ц. Н. в случай на недостиг в приходните пари да заимствува от фонда Български Турист суми до размера на предвидените разходи и да ги предвижда като дълг в следния бюджет, ако не могат да се възвърнат на фонда до приключване на бюджетното упражнение.

БЮДЖЕТ

- на Списанието и Фонд Български Турист.

Приход

1. Абонамент	150,000
2. Юбилеен сборник	70,000
3. Устави, правилници и пр.	2,000
Всичко	222,000

Разход

1. Печатане, редакция, експедиция, хонорар на списанието	150,000
2. Издаване юбилеен сборник	70,000
3. Печат, устав и правилници	2,000
Всичко	222,000

След приемане на бюджета се пристъпи към разглеждане на останалите въпроси от точка Разни. По определяне мястото на XVII редовен събор има предложения от Софийския клон Алеко Константинов събора да стане в София, като се свърже с отпразнуването на 25-годишния юбилей на дружеството, което би трябвало да стане в София, където и клона навършва 25 години от основаването си, и от Врачанския клон Веслец, събора да стане в Враца, като не се смесва с празнуването на юбилей, което да стане в София. Събора прие предложението на Врачанския клон и реши XVII редовен туристически събор да стане в Враца. Определяне датата ще стане в съгласие с устава по споразумение между Ц. Н. и Врачанския клон.

По въпроса за членството в дружеството, подигнат с изменението на устава на Дупнишкия клон, след оживени разисквания се изясни следното принципиално положение: от двата типа членуване: с специален ценз — практически проявена туристическа дейност, и неограничен достъп на всички сжмишленици на туристическата идея, макар и не практики-туристи, в духа на нашия устав е лежал втория тип, нещо, което се обяснява с обстоятелството, че ние се нуждаем от по-близката поддръжка на всички сжчувственици на нашата идея и затова трябва да гледаме да привлечем в нашите редове и чисто идейните ни сжмишленици, които могат много нещо да допринесат за постигане на културните задачи на нашето дружество. Пред вид ограничението, поставено от устава, че в всеки град или населен пункт може да има само един клон от дружеството, ако отделните клонове поставят по-голям ценз и повече ограничения за приемане на членове, в такива места дружеството би затворило вратата за мнозина, което не е в духа на дружествения устав и е недопустимо докато съществува в устава на дружеството поменатото по-горе ограничение. След така изясненото положение пратениците на Дупнишкия клон се

сжгласиха да се отменят предвидените от чл. 9 на клоновия им устав ограничения за приемане на членове. По отношение на предвиденото от чл. 12 на същия устав основание за изключване на членове, а именно: „ако не е посетил нито един излет или нито едно общо събрание през годината“, събора прие, че то може да остане в устава им като непротиворечащо на дружествения устав.

С това се изчерпаха въпросите от точка Разни на дневния ред и се пристъпи към избиране на четирима нови членове на Ц. Н. на мястото на тези, чийто мандат изтича тази година, както и на четирима подгласници за членове на Ц. Н. и трима члена за Контролна комисия. За проверители се избраха г. г. Нешев (Русе) и Сжбев (София). В резултат бидоха избрани:

За членове на Централното Настоятелство:

Д-р Ив. Велков	с 66 гласа
Пенчо Христов	с 71 „
Григор Попов	с 48 „
Ив. Доросиев	с 51 „

За подгласници:

Тодор Гудев	с 63 „
Н. Велчев	с 45 „
С. П. Сжбев	с 36 „
Н. Симеонов	с 29 „

За Контролна комисия:

Ив. Ламбов	с 71 „
Ал. Моллов	с 68 „
Т. Тончев	с 41 „

кото председателя прогласи за избрани и, като благодари още веднаж от свое име и от името на другарите си за оказаното им доверие и за добрия ред в заседанията на събора, пожела на пратениците да предизвикат жива дейност и успешна работа в дружеството и клоновете и обяви XVI редовен събор на Б. Т. Д. за закрит.

БЖЛГАРСКИ ТУРИСТ. Месечно илюстрирано списание за туризъм и родинознание — Орган на Българското Туристическо Дружество — Препоръчано от Министерството на Народното Просвещение с окръжно № 1793 от 27 януари 1922. — С тази книжка Бжлгарски Турист завършва XV-та си годишнина и от-идущи м. септември почва своята XVI година. Добрият прием, който той намери и през изтеклата година в обществото, и особено между туристите, говори достатъчно за нуждата от такова едно списание у нас. Насжрчени от това, ние ще продължим и занаяпред издаването му в същия вид и форма, като постоянно се стремим към подобрения, доколкото средствата и обстоятелствата позволяват това. Неустановеното още положение в цените на печат и хартия не ни позволява да дадем от сега твърди обещания за това отношение, но се надяваме, че списанието ще може да запази досегашния си външен вид с известни технически подобрения, като се запази за членовете на Бжлгарското Туристическо Дружество досегашната му цена — 40 лв., а за външни абонати — 50 лв. за година от 10 книжки. За чужбина абонаментът е 80 лв. годишно. Покани за записване на абонати се изпращат на всички желаещи. — Всичко, що се отнася до списанието, да се изпраща до: Редакция на сп. **Бжлгарски Турист**, София, ул. Солун 23.

СЪДЪРЖАНИЕ НА ГОД. XV

СТАТИИ

	Стр.
Витоша от П. Бакалов	2
Леденицата от Ил. Бърдаров	4
За наблюдателността на туриста от Кр. Дрончилов	7
Светенето на Черно Море от зап. лейт. С. Иванов	8
Годеницата на Монблан по Алфр. Щайниер	9
В Рила, стихове от Хр. Ц. Борина:	
Поточе, Минзухар	18
Молитва	50
Калиакра от зап. лейт. С. Иванов	19
На Шама Тепе от А. Д. Цветков	21
Акварелите на Щъркелов от Сп. Б. Митов	24
Кармафили от Н. Арнаудов	25
Пжтувания в Древността по Фридлендер	26
Погановският манастир от Кр. Миятев	34
По река Чернелка от Ив. Варджиев	36
Балканската пжстърва у нас от П. Дренски	38
Нашето дело от Кр. Дрончилов	40
Приключения в Алпите от Марк Твен	41 и 107
Могилите в Бжлгария от Р. Попов	51
Из Рила от Р. Алексиев	54
Черти от Морфологията на Западна Стара Планина от проф. Ж. Радев	55 и 69
Хижестроене от Д. Сжсжлов	59
Мржтви градове, Абоба—Плиска от Ив. Варджиев	66
Нашите Черноморски островчета от зап. лейтенант С. Иванов	68
Походжт на Дария против скитите от прот. Гавр. И. Кацаров	72
Ваисхорн от Дж. Тиндал	73 и 91
Надгробни могили от Р. Попов	82
Бояна от Кр. Миятев	85
Той беше роден да бжде човек от Ст. Чилингиров	87
Апостола от Н. Милев	89
По Огоста от А. Страшимиров	98
По Западна Бжлгария от Ст. Чилингиров	101 и 114
Вжрху художествената пейзажна фотография от Г. Георгиев	105
Зимен излет до Мусала от Пею	117
Пещерата Леденица от проф. Ж. Радев	123
Два планински излета от проф. Д-р Каснер	125
По Дунава от Ст. Чилингиров	130
Рилската Обител от Кр. Миятев	133
Художественият пейзаж с фигури от Г. Георгиев	136
Кжм Еверест по Мерцбахр, Хаужрд Бжрн, Финг и др.	139
На Вола от Зл. Чолакова	146
Из Родопите от Н. Николов	
Планини от Б. Цветкович	
Пжтеводител — Пирин, Симитли — Банско, Белово — Банско, Пжтеки през Рила	45
Разлога, Банско, Ел-Тепе	77
Фотография — Курс по фотография	31
Време на експониране, вжншни снимки, хартия	94
Вести и Бележки — VIII редовен сжбор на Ю. Т. С. от Н. Галчов	15
Годеницата на Монблан	16
Курс по фотография	31
Вжзобновено спортно Др-во (Дунавски Лебед)	31
Изложба от фотографии	
Снимки (кл. Витоша от Ю. Т. С.)	63
Амудзен в вечния сняг	63
Землетресжт в Чили от Кр. Др.	63
Ваисхорн	89
Джон Тиндал	89
Пушене тютюн на големи височини	89
Позив за Народния Театр	95
Голяма туристическа изложба (Пловдив)	96
Славянски туристически дружества: Полско, Чехословашко, Словенско, Хжрватско, Босненско, Сржбско	110

Книжнина — Юбилеен сборник на Ю. Т. С. в Бжл-гария,	31
Тишков, Н. Ст. — Тракия	31
Учебна (релефна) карта на Бжлгария (1:1,250,000)	64
Ковачева, Л. — Бжлгария и нейните сжседн	144
Ракитин, В. — Мургаж	144
Географска Библиотека	144
Хижи — Освещаване на пжрвите туристически хи-жи у нас	28
Хижа Алеко	30 и 95
Хижа Мусала	95
Св. Врач	95

Дружествен Живот — XV. редовен сжбор на Б. Т. Д. в Тжрново 12; Нови клонове: Радомир, Ст.-Загора 13; Казанлжк, Горна-Оряховица, Варна, Студена, Т.-Пазар-джик, Устово 48; Шумен, Рила 48; Бургас, Преслав 112; Харманли, Ловеч 123; Ямбол, Станимака 144; Дупнишки клон Рилски Езера 14, 32, 144; Пловдивски клон Калоя-нов вржх 15, 32, 64, 80, 111; Врачански клон Веслец 15, 47; Софийски клон Алеко Константинов 32, 80, 111, 114; Варненски кл. За изучване Бжлгария 14, 32; В. Тжрно-вски кл. Трапезица 64, 111; Шуменски кл. Висока Поляна 48, 64; Габровски кл. Узана 80; Студенски кл. Живата вода 14, 80; Русенски кл. Приста 96; Ст.-Загорски клон Сжрнена Гора 13 и 96; Казанлжшки кл. Орлово Гняздо 14, 96; Новият устав 32; Сжбощения на Ц. Н-ство 47, 111; За списанието 47, 80; От редакцията, Ст. за списанието. Фонд Бжлгарски Турист 47, 144; Една петдесет-годиш-нина (В. Левски) 80; Трудова повинност 96; Рило-Пир-инска хижестроителна чета при Соф. кл. Алеко Кон-стантинов 144; XVI. редовен сжбор на Б. Т. Д. 111, 128 и 150.

Некролози: Георги Цвятков, Марийка Хр. Арабаджиева 32; Вас. Пенчев, Ив. Вителов, П. Овчарова 64; В. Ахта-ров, Кир. П. Джидров 80; Конст. Константинов 128.

Картини: Мусала (начална), акв. В. Захариев стр. 1; Резньовете (Витоша) 3; Леденицата 5; Освещаване хижа Скавица 7; Годеницата на Монблан 11; Баюва Дупка (начална), акв. К. Щъркелов; 17; Крепостта на Калиакра 19; Вилите на Костенец 23; Карамфил (брадат) 25; Етна 26; Землянки Алеко 28; Хижа Алеко 30; По-ановския манастир (начална), фот. Г. Трайчев 33; Село Карагуй 36; По долината на р. Чернелка (2) 37; Пж-стърва от Глава Панега 38; Пжстърва от Охр. езеро 39; Монте Роза 44; Карта Рила-Пирин 45; По р. Яденица 46; Вратицата (начална) 49; Рупите 50; Коджа-дерменски могили 51; Сечива на пжрвобитен човек 52—53; Моста при Лакатник 57; Осиковски камжк с пещерата 58; Планове на хижи 60—62; Тамах-хюте 61; Банско и Ел-тепе (начална), акв. от Щъркелов 65; Абоба — разва-лини (2 карт.) 66—67; Вжртопа „Равна Трап“ 70; Стра-нерски басейн 71; Ваисхорн (2 карт.) 74—75; Пирин 77; Тодорин вржх — Градинето 77; Поляна Бжндерица 78; Ел-Тепе — Казана 78; Бжндеришко езеро 78; Гложен-ския манастир (начална), акв. от Обербауер 81; Над-гробни могили 82—83; Долмен 84; Момина скала 85; Боянската пжрква 86; Христос Благодетел 87; Васил Левски 89; Народния театр след пожара 95; Ритлите при Лютиброд (начална) 97; Средогив 99; По Огоста (Митровица) 100; По Огоста (Превала) 101; Калугерица на Искжра 102; Милкова ливада на Искжра 103; Искжра при Елсейна 104; Странично осветление (2 снимки) 105 и 106; Юмрукчал (начална) фот. Г. Трайчев 109; Врачански Балкан 110; Бистрица зиме 118; Мусала и стражките му 119; Алеко 120; Мусала 121; Входа в Ле-деницата 123; План на Леденицата 124; Шнеекопе (сним-ка) 126; Витоша при Драгалевци 127; Рилския манастир (начална), фот. Г. Трайчев 129; Бабини видини кули 130; Двора на рилския манастир 134; Жанрова снимка 136; Портрет на открито 137; Веригата на Еверест 138; Мон Еверест (3 фот.) 139—141; Гауризанкар 142; Ро-допска долина (начална) 145, фот. Г. Трайчев.

Редактор: Ив. Велков

Придворна Печатница.